

Малюська А.Л.*

ЗАКЛЮЧНІ ЕКСПЕРТНІ ЗАУВАЖЕННЯ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ООН СТОСОВНО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ ТА ПРИКОРДОННИХ З НЕЮ ДЕРЖАВАХ

The present research is dedicated to the problematic of analyzing the expert conclusions of the UN concerning the providing of the rights of national minorities in Ukraine. The same problems due to Ukrainian border states are also researched.

Права людини належать до визнаних усіма державами-учасницями Організації Об'єднаних Націй основних прав, які захищені положеннями численних декларацій, починаючи від Загальної декларації прав людини, та міжнародних правових договорів, більш відомих у якості пактів та конвенцій. Права людини ґрунтуються на основних свободах і на принципах загальності, рівності та відсутності дискримінації, рівного доступу до державних ресурсів, залучення громадськості до державного управління, справедливості та забезпечення верховенства права. У Декларації тисячоліття ООН визнається важлива визначальна роль прав кожної людини, включаючи й прав національних меншин, і 189 держав-учасниць ООН, які її підписали, повинні бути сповнені рішучості на рівні своїх країн зміцнювати власний потенціал щодо втілення в життя принципів і практики забезпечення прав людини.

У системі міжнародних відносин Україну досить часто необґрунтовано обвинувачують у порушенні міжнародних стандартів у сфері забезпечення та захисту прав національних меншин. Особливо прикро, коли це відбувається зі сторони окремих представників політичних кіл прикордонних з Україною держав, що не лише наносить шкоди міжнародному іміджу нашої держави, створює напругу у двосторонніх відносинах, а й дестабілізує ситуацію в Східноєвропейському регіоні в цілому. Тому вкрай актуальним є проведення аналізу саме політично не заангажованих експертних оцінок, висновків та рекомендацій відповідних універсальних інструментів ООН стосовно забезпечення прав національних меншин в Україні та порівняння їх результатів з аналогічними моніторинговими матеріалами ООН стосовно прикордонних з Україною держав з метою комплексного визначення їх відповідності загальновизнаним міжнародним стандартам.

Проблематика ефективної діяльності ООН розглядається в науково-дослідних роботах О.Гогоші, В.Данилова та О.Усольцева, М.Зайцева, Е. Обмінського, І. Орнатського, М.Пальчука, Б.Пінегіна, О.Степко, П.Хвойника, та ін. Водночас слід зазначити, що згадані автори фокусують власну увагу на загальних аспектах функціонування ООН, проблемних питаннях її миротворчої, правозахисної, інформаційної та економічної діяльності, а також окремих аспектах необхідності проведення оптимізації структури вказаної організації. Власне проблемні питання дотримання Україною міжнародних універсальних стандартів у сфері дотримання та захисту прав і свобод національних меншин в Україні розглядаються у Спеціальній доповіді Уповноваженої Верховної Ради України з прав лю-

*помічник ректора з міжнародних питань Дипломатична академія України при МЗС України, здобувач кафедри дипломатичної та консульської служби ДАУ при МЗС України

дини Карпачової Н.І. під назвою «Стан дотримання Україною міжнародних стандартів у галузі прав і свобод людини» від 2008 року [1]. В той же час слід зазначити, що порівняльним дослідженням результатів роботи відповідних конвенційних органів ООН з питань моніторингу стану захисту прав національних меншин в першу чергу в Україні та прикордонних з нею державах, зокрема, Угорщині, Польщі, Румунії, Словаччині, Російській Федерації, Молдові та Республіці Білорусь, до цього часу приділялася незначна увага, що робить вказану проблематику надзвичайно актуальною для наукових та політологічних досліджень.

Після підписання Президентом України Декларації тисячоліття ООН, Уряд нашої держави взяв на себе зобов'язання визначити пошук нових шляхів вирішення найважливіших питань людського розвитку у якості загальнодержавного пріоритету. І дійсно, Україна, як одна з держав-засновниць ООН, надає виняткового значення діяльності вказаної міжнародної організації з підтримання міжнародного миру та безпеки, розглядаючи участь у цій діяльності як важливий чинник своєї зовнішньої політики. Україна неухильно дотримується цілей та принципів Статуту ООН, робить суттєвий вклад у її діяльність в сферах підтримання міжнародного миру та безпеки, роззброєння, економічного та соціального розвитку, захисту прав людини, зміцнення міжнародного права тощо, що, до речі, визнається й власне експертами вказаної міжнародної організації, зокрема, в Публікації 2004 року Представництва ООН в Україні «Загальна оцінка країни. Україна»[2].

Відповідно до положень ст. 11 Конституції України, держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин. Громадяни мають рівні конституційні права та свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ст. 24 Конституції України)[3].

Забезпечення однакових можливостей для всіх громадян України в економічній, соціальній політичній та культурній сферах суспільства незалежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного чи соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак передбачено й положеннями українського національного законодавства. Так, зокрема, ст. 9 Закону України «Про національні меншини в Україні» проголошує: «Громадяни України, які належать до національних меншин, мають право, відповідно, обиратися або призначатися на рівних засадах на будь-які посади до органів законодавчої, виконавчої, судової влади, місцевого та регіонального самоврядування, в Збройних силах України, на підприємствах, установах і організаціях». Крім цього, положеннями статті 5 вищезгаданого закону забезпечується врахування інтересів і потреб національних меншин органами законодавчої і виконавчої влади, органами місцевого самоврядування через постійно діючі комісії з питань міжнаціональних відносин і дорадчі органи, які складаються з представників національних меншин [4]. Забезпечення визначених міжнародно-правовими актами прав і свобод національних меншин передбачено й цілою низкою інших законодавчих нормативно-правових актів України, зокрема, положеннями ст. 9 Цивільно-процесуального кодексу України, ст. 19 Кримінально-процесуального кодексу України, ст. 3 Закону України «Про освіту», положеннями законів «Про вищу освіту в Україні», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про друковані засоби масової інформації», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про громадянство», «Про об'єднання громадян», ст.ст. 3, 18, 20, 25, 26, 39 «Про мови в Українській РСР», ст.ст. 3, 26, 32 Закону України «Про місцеве са-

моврядування в Україні», ст. 15 Закону України «Про нотаріат», положеннями «Основ законодавства України про культуру» від 14.02.1992 року № 2117-XII та ін.

Україна, як і інші країни-члени ООН - учасники основоположних універсальних механізмів та інструментів забезпечення і захисту прав національних меншин, знаходиться під постійним наглядом та контролем з боку експертів Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з економічних, соціальних та культурних прав, Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації, Комітету ООН з ліквідації дискримінації жінок, Комітету ООН проти катувань та Комітету ООН з прав дитини, а також відповідних інших, в першу чергу загальноєвропейських, регіональних інструментів захисту прав національних меншин[5]. Зокрема, згідно з положеннями останніх «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету з прав людини ООН: Україна» від 2 листопада 2006 року, експертами згаданого Комітету ООН Україні даються наступні рекомендації, спрямовані на посилення ролі держави в сфері забезпечення прав національних меншин, що проживають на території України:

- збільшення рівня бюджетного фінансування професійної діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- приведення положень ст. 64 Конституції України (стосовно обмеження окремих конституційних прав людини і громадянина в умовах воєнного чи надзвичайного стану) у відповідність до положень ст. 4 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права;
- забезпечення державного захисту усіх без виключення представників етнічних, релігійних та мовних меншин від насильства та дискримінації. При цьому експертами ООН висловлюється прохання про включення до змісту наступної доповіді України інформації про проведення для підрозділів МВС України спеціальних тренінгів з питань забезпечення прав національних меншин, а також результати розслідувань та покарання конкретних випадків скоєння злочинів та інших правопорушень у вказаній сфері. Комітетом висловлюється також певна стурбованість антисемітською діяльністю Міжрегіональної академії управління персоналом та дискримінацією татарського населення в АР Крим[6].

В свою чергу, експертами Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації у власних «Заключних зауваженнях та рекомендаціях» від 8 лютого 2007 року висловлюється стурбованість стосовно того, що лише 0,5% від загальної кількості петицій, що надходять на адресу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, торкаються питань порушень прав національних меншин, у зв'язку з чим ними рекомендується значно розширити мережу представництв Уповноваженого з прав людини по всій території України. Експертами комітету також висловлюється стурбованість актами вандалізму над релігійними місцями окремих меншин в Україні, анти-мусульманськими та анти-татарськими висловлюваннями окремих православних священиків в АР Крим, неможливістю звернення спільноти ромів, що проживають в Україні, до суду, лікарень, освітніх закладів тощо внаслідок відсутності в них необхідних документів, що посвідчують їх особу, окремих випадків протиправної діяльності органів МВС України стосовно представників національних меншин, невеликою кількістю книжок, що видаються мовами національних меншин (за виключенням російськомовних) та, до того ж, досить часто з перекрученими історичними фактами, а також стурбованість небажанням української влади визнати меншиною русинську спільноту, не зважаючи на наявність в неї стійких етнічних ознак[7].

В цілому ж експерти вказаного Комітету ООН вітають запровадження Україною активних заходів, спрямованих на формування належної нормативно-правової бази, створення відповідних інституцій та реалізацію відповідних програм з метою інтегрування національних меншин до української спільноти та, зокрема, забезпечення їх участі у прийнятті державницьких рішень стосовно питань, що торкаються їх життєдіяльності.

Для порівняння, розглянемо окремі аспекти законодавчого закріплення забезпечення прав представників української та інших меншин в прикордонних з Україною державах та надані їм рекомендації спеціалізованих органів ООН з цього приводу.

Так, у відповідності до положень ст. 70А конституції Угорської Республіки, держава повинна поважати права людини та громадянські права усіх людей в країні без дискримінації на основі расової належності, кольору шкіри, статі, мови, регіону, політичних чи інших поглядів, національної чи соціальної належності, фінансового статусу, місця народження тощо. Вона зобов'язана запроваджувати рівні права для кожного шляхом створення передумов для чесних можливостей для всіх. У відповідності до положень ст. 68 конституції, національні та етнічні меншини, що проживають в Угорській Республіці, є складовою незалежної народної влади: вони представляють невід'ємну частину держави. Угорська Республіка повинна забезпечити захист національних та етнічних меншин та забезпечити їх колективну участь у державних справах, розвиток культур, користування їх національними мовами, отримання освіти на їх національних мовах, а також використання їх національних імен. Закони Угорської Республіки повинні забезпечити представництво національних та етнічних меншин, що проживають на території держави. Національні та етнічні меншини мають право на формування локальних та національних структур самоуправління. Більшість у 2/3 голосів членів парламенту є необхідною умовою для прийняття закону про права національних та етнічних меншин, який і було прийнято у 1993 році № LXXVII (набрав чинності 25 листопада 1995 року) під назвою «Про права національних та етнічних меншин». Згідно із ст. 8 конституції, Республіка Угорщина визнає непохитність фундаментальних прав людини, підтвердженням чого є участь країни, починаючи з 1974 року та 1998 року відповідно, в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права та Рамковій конвенції Ради Європи про захист прав національних меншин. Повага та захист цих прав, згідно з положеннями конституції країни, є першочерговим завданням держави[8].

Положеннями «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету з прав людини ООН: Угорська Республіка» від 19 квітня 2002 року [9], експертами ООН відзначається значний прогрес країни в сфері створення належної нормативно-правової бази з питань захисту прав національних меншин. Водночас, ними даються рекомендації стосовно необхідності удосконалення гендерної політики держави, забезпечення рівноправної участі чоловіків і жінок у політиці, а також зміни дискримінаційної практики стосовно реєстрації окремих релігійних груп, забезпечивши цим самим права їх прихожан. Стурбованість ООН висловлюється і в «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації: Угорська Республіка» від 1 листопада 2002 року[10], зокрема щодо недостатнього рівня працевлаштування представників національних меншин в правоохоронних органах, недостатнього рівня представлення національних меншин у парламенті, а також стосовно прийняття у 2001 році закону № LXII «Про угорців, що проживають в сусідніх країнах» («Hungarians Living in Neighboring Countries»), положення якого потенційно можуть розглядатися по суті у якості дискримінаційних в соціально-економічній сфері.

У відповідності до положень ст. 4 конституції Румунії, вказана країна є спільною та неподільною домівкою для усіх її громадян без будь-якої дискримінації з огляду на расу, національність, етнічне походження, мову, релігію, стать, думки, політичні уподобання, власність чи соціальний статус. Держава визнає та гарантує забезпечення прав осіб, що належать до національних меншин, а також їх етнічну, культурну, лінгвістичну та релігійну самобутність. Водночас, запроваджені державними органами Румунії з метою захисту, розвитку та сповідування ідентичності осіб, що належать до національних меншин, заходи повинні відповідати принципам рівності та недискримінації по відношенню до

інших громадян Румунії. У відповідності до ст. 62 конституції країни, об'єднання громадян, що належать до національних меншин, які не отримали достатньої кількості голосів для представництва у парламенті, мають право на отримання одного депутатського мандату кожне у відповідності до виборчого законодавства. Громадяни, які відносяться до національної меншини, можуть бути представлені лише одним об'єднанням. Крім цього, громадяни Румунії, що належать до національних меншин, мають право, у відповідності до законодавства, представляти себе у судах своєю власною мовою. Згідно з положеннями ст. 20 конституції країни, конституційне законодавство в контексті прав та свобод людей повинно інтерпретуватися у відповідності до Загальної декларації з прав людини разом із пактами та іншими угодами, в яких Румунія є стороною, зокрема, положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Рамкової конвенції Ради Європи про захист прав національних меншин, повноправним учасником яких Румунія є починаючи з 1974 року та 1998 року відповідно. У випадку наявності протиріч між положеннями таких міжнародних пактів та угод з питань фундаментальних прав людини та національним законодавством повинні застосовуватися положення міжнародного права, якщо статті конституції чи національного законодавства не містять більш сприятливих положень[11].

Разом з тим, у відповідності до положень останніх «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету з прав людини ООН: Румунія» від 28 липня 1999 року[12] та «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації: Румунія» від 12 квітня 2001 року[13], експертами ООН висловлюється занепокоєння дискримінацією жінок в Румунії та їх незначною участю в державному управлінні країною, ухиленням від оприлюднення інформації стосовно захисту прав національних меншин, існуванням ксенофобії в румунських ЗМІ та інших сферах життєдіяльності стосовно окремих груп національних меншин. Особливе занепокоєння експертами ООН також висловлюється й стосовно ситуації, яка складається з розвитком рідних мов національних меншин у Румунії.

У відповідності до положень ст. 35 конституції Республіки Польща, держава повинна забезпечити власним громадянам, які належать до національних чи етнічних меншин, свободу користування та розвиток своєї власної мови, підтримку звичаїв та традицій, а також розвиток власної культури. Національні чи етнічні меншини повинні мати право на заснування освітніх та культурних інституцій, інституцій, призначених для захисту своєї релігійної самобутності, а також на участь у вирішенні питань, пов'язаних з своєю культурною ідентичністю. Згідно із ст. 27 конституції, польська мова повинна бути офіційною мовою в країні, що, в той же час, не повинно обмежувати права національних меншин, передбачені ратифікованими країною міжнародними угодами[14], включаючи й положення Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Рамкової конвенції Ради Європи, повноправним учасником яких Республіка Польща є починаючи з 1977 року та 2001 року відповідно.

Згідно з положеннями «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету з прав людини ООН: Республіка Польща» від 2 грудня 2004 року[15], експертами ООН висловлюється стурбованість станом забезпечення рівності прав чоловіків і жінок в країні, дискримінацією ромів та неможливістю використання представниками меншин власної мови у спілкуванні з владними структурами країни. Крім цього, у відповідності до «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації: Республіка Польща» від 21 березня 2003 року[16] фахівці ООН також стурбовані недостатнім рівнем та якістю розслідувань випадків дискримінації євреїв, ромів, представників африканської та азійської рас, а також дають рекомендації стосовно необхідності пришвидшення введення спеціалізованого навчального курсу з питань забезпечення прав

людини в загальноосвітніх закладах країни. Водночас, ООН вітається створення у серпні 1999 року в сеймі Республіки Польща відповідного окремого комітету з національних та етнічних меншин, розширення повноважень представника з рівноправного гендерного статусу (Plenipotentiary for Equal Gender Status) та намірами уряду країни продовжити формування нормативно-правової бази з питань захисту прав меншин.

У відповідності до ст. 12 конституції Словацької Республіки, основні права та свободи на території країни гарантуються кожному, не зважаючи на стать, расу, колір шкіри, мову, віросповідання та релігію, політичні чи інші уподобання, приналежність до національної чи етнічної групи, власність чи інший статус. Ніхто не може бути привілейованим чи дискримінованим на вказаному підґрунті. В Словацькій Республіці гарантується всебічний розвиток громадян – представників національних меншин чи етнічних груп, зокрема, вони, разом з іншими членами меншини чи етнічної групи, мають право на розвиток власної культури, право на використання та отримання інформації на їх рідній мові, право на об'єднання в асоціації національних меншин, а також право на створення освітніх та культурних закладів. Більш детально, вказані права регулюються відповідним законом. Додатково до права оволодіти державною мовою, громадянам, які належать до національних меншин чи етнічних груп, ст. 34 конституції країни гарантовано й право на освіту на їх власній мові, право на використання їх мов в взаємовідносинах із владою, а також право на участь у вирішенні справ, які торкаються питань національних меншин та етнічних груп[17]. Водночас, у відповідності до словацького законодавства, забезпечення передбачених конституцією прав громадян, що належать до національних меншин та етнічних груп, не повинно зашкодити суверенітету та територіальній цілісності Словацької Республіки або ж дискримінувати інших представників її населення. Окрім вищевикладених конституційних та законодавчих положень забезпечення прав національних меншин, Словацька Республіка, як повноправний суб'єкт міжнародного права, починаючи з 1993 року є учасницею Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та, з 1998 року, - учасницею Рамкової конвенції Ради Європи про захист прав національних меншин, зважаючи на що зобов'язана виконувати їх положення.

Згідно з положеннями останніх на даний час «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету з прав людини ООН: Словацька Республіка» від 22 серпня 2003 року[18] та «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації: Словацька Республіка» від 10 грудня 2004 року[19], експерти ООН вітають приведення керівництвом Словацької Республіки нормативно-правової бази країни з питань захисту національних меншин до основних міжнародних стандартів, а також надання сприяння угорській громаді країни, яка є найчисельнішою, в отриманні представництва в органах влади Словацької Республіки. Водночас, стурбованість в експертів ООН викликає відсутність інформації статистичного характеру від словацького омбудсмана щодо захисту прав меншин та дискримінація ромів у країні.

У відповідності до п. 1 ст. 3 конституції Російської Федерації[20], носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в країні є її багатонаціональний народ. Положеннями конституції передбачається те, що федеративний устрій Російської Федерації базується на її державній цілісності, ..., рівноправ'ї та самовизначенні народів в Російській Федерації. Держава повинна гарантувати рівність прав та свобод людини і громадянина незалежно від статі, раси, національності, мови, походження, майнового та посадового стану, місця проживання, відношення до релігії, переконань, належності до суспільних об'єднань, а також інших обставин. В Російській Федерації забороняються будь-які форми обмеження прав громадян за ознаками соціальної, расової, національної, мовної чи релігійної належності. Водночас, згідно з положеннями п. 3 ст. 55 конституції, права та свободи людини і громадянина можуть бути обмежені федеральним законом в тій мірі, в якій це необхідно

з метою захисту основ конституційного ладу, здоров'я, прав та законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни та безпеки держави. Зокрема, окремі обмеження прав та свобод із зазначенням меж та терміну їх дії можуть встановлюватися у відповідності до федерального конституційного закону в умовах надзвичайного стану для забезпечення безпеки громадян та захисту конституційного ладу.

Не зважаючи на той факт, що державною мовою Російської Федерації на усій її території є російська мова, суб'єкти федерації - республіки мають право на встановлення власних державних мов. В органах державної влади, органах місцевого самоврядування, державних закладах республік вони можуть використовуватися поряд з державною мовою Російської Федерації. Крім цього, положення п.3 ст. 68 конституції Російської Федерації гарантують усім її народам право на збереження рідної мови, створення передумов для її вивчення та розвитку. Також конституцією гарантується забезпечення й інших прав корінних та малочисельних народів у відповідності до загальноприйнятих принципів і норм міжнародного права і міжнародних угод, учасником яких є Росія, включаючи й положення Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Рамкової конвенції Ради Європи про захист прав національних меншин, повноправним учасником яких Російська Федерація є починаючи з 1973 року та 1998 року відповідно.

Водночас, експерти ООН у своїх останніх на даний час «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету з прав людини ООН: Російська Федерація» від 6 листопада 2003 року[21] висловлюють стурбованість порушеннями прав людини в Чечні та збільшенням випадків нападу на представників національних меншин, здійснених на расовому підґрунті. Більш того, у «Заключних зауваженнях та рекомендаціях Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації: Російська Федерація» від 20 серпня 2008 року[22] ООН висловлюється стурбованість з приводу відсутності в останньому відповідному звіті Російської Федерації статистичної інформації стосовно стану забезпечення прав національних меншин у країні, а також неналежними умовами роботи для національних меншин, їх дискримінації під час працевлаштування. Зауваження міжнародних експертів також стосуються проблем расистських заяв проти національних меншин в окремих російських ЗМІ, активізацією протиправної діяльності ультра-націоналістів, скінхедів та неонацистських угруповань проти національних меншин, в першу чергу походженням із закавказьких та мусульманських країн, відмови у навчанні дітей представників національних меншин, що не мають офіційної постійної реєстрації.

Положеннями п.1 ст. 10 конституції Республіки Молдова визначено те, що основою держави є єдність народу країни. Республіка Молдова є спільною та неподільною батьківщиною для усіх її громадян. Держава визнає та гарантує право усіх громадян на збереження, розвиток та вираження своєї етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності. Вона визнає та охороняє право на збереження та функціонування російської мови та інших мов, що використовуються на території країни. Усі громадяни Республіки Молдова повинні бути рівними перед законом та владою незалежно від раси, національності, етнічного походження, мови, релігії, статі, поглядів, політичної належності, майнового чи соціального походження (ст. 16 конституції). Держава повинна забезпечувати у відповідності до закону право особи на вибір мови виховання та навчання. Будь-якому громадянину Республіки Молдова, згідно з положеннями ст. 39 конституції країни забезпечується, у відповідності до закону, доступ до державної служби[23]. Політичні права національних меншин закріплені й у спеціальному законі Республіки Молдова від 2001 року «Про представників етнічних меншин (права та юридичний статус їх об'єднань)», згідно з положеннями якого вони мають право бути представленими у виконавчій, законодавчій, судовій владах та збройних силах країни. Окрім вищевикладених конституційних та законодавчих положень забезпечення прав національних меншин, Республіка

Молдова, починаючи з 1993 року, є учасницею Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та, з 1998 року, - учасницею Рамкової конвенції Ради Європи про захист прав національних меншин, зважаючи на що зобов'язана виконувати їх положення.

Разом з тим, згідно з положеннями останніх на даний час «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету з прав людини ООН: Республіка Молдова» від 26 липня 2002 року[24], експертами ООН висловлюється занепокоєння ситуацією із захистом прав меншин в повсякденному практичному житті та дискримінацією представників гагаузів і ромів в країні. Крім цього, в «Заключних зауваженнях та рекомендаціях Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації: Республіка Молдова» від 5 березня 2008 року [25] фахівцями вказаного Комітету висловлюється стурбованість значним зменшенням бюджетного фінансування бюро з міжетнічних відносин Республіки Молдова (Bureau for Inter-Ethnic Relations) та його неукомплектованістю кадрами, нездатністю дорадчого органу вказаного бюро - координуючої ради з культурних та етнічних організацій ефективно захищати права національних меншин, малою представленістю національних меншин в парламенті та негативними стереотипами, що існують в країні стосовно окремих категорій національних меншин. Також експертами ООН звертається увага на недостатню кількість середніх шкіл з викладанням української мови, де вчителі, до того ж, є росіянами за національністю. Україномовні вчителі на даний час працюють в Республіці Молдова лише в окремих, так званих експериментальних, школах. Зважаючи на вищевикладене ними даються рекомендації щодо необхідності активізації розвитку навчання саме українською мовою.

І на кінець, згідно з положеннями ст. 22 конституції Республіки Білорусь[26] – єдиної прикордонної з Україною держави, яка не є членом Ради Європи, усі повинні бути рівними перед законом та мати право без будь-якої дискримінації на рівний захист прав та законних інтересів. При цьому, держава зобов'язана застосовувати усі доступні їй заходи для створення внутрішнього і міжнародного порядку, необхідного для повного забезпечення прав та свобод громадян Республіки Білорусь, передбачених конституцією (ст. 59 Конституції). Гарантом конституції Республіки Білорусь, прав і свобод людини і громадянина при цьому є президент Республіки Білорусь, а палата представників Республіки Білорусь – законодавчий орган країни - розглядає законопроекти, в тому числі й про права національних меншин (ст. 97 Конституції). Окрім вищевикладених конституційних положень забезпечення прав національних меншин, Республіка Білорусь починаючи з 1973 року є учасницею Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та повинна виконувати його положення. Нажаль, Республіка Білорусь не є учасницею Рамкової конвенції Ради Європи про захист прав національних меншин.

Водночас, вже стало традиційним висловлення критики та значної стурбованості експертів ООН ситуацією із захистом прав людини в Республіці Білорусь, підтвердженням чого є положення останніх оприлюднених «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету з прав людини ООН: Республіка Білорусь» № CCPR/C/79/Add.5 від 25 вересня 1992 року[27] та «Заключних зауважень та рекомендацій Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації: Республіка Білорусь» № CERD/C/65/CO/2 від 10 грудня 2004 року[28]. Більш того, в трьох останніх щорічних звітах Спеціального представника ООН з прав людини в Республіці Білорусь Адріана Северіна (Adrian Severin) увага, головним чином, акцентувалася на небажанні керівництва Республіки Білорусь співпрацювати із експертами ООН з питань захисту прав людини, цілковитому неприйнятті до уваги зауважень та рекомендацій ООН, звинуваченні диктаторського з проявами тоталітаризму «режиму Лукашенка» у загрозі розвитку демократії в країні, а також констатації надзвичайно слабкого механізму захисту прав людини і громадянина та, зокрема, національних меншин, що проживають на території країни[29]. Конвенційні органи ООН з питань забезпечення прав

національних меншин вкотре закликають владу Республіки Білорусь припинити порушення прав людини в країні.

Зважаючи на вищевикладене можливо зробити наступні висновки:

1. Окремі проблемні аспекти в сфері реалізації державної етнополітики та забезпечення захисту прав національних меншин торкаються не лише України, а й усіх без виключення прикордонних з нею країн, про що свідчать офіційні матеріали останніх заключних зауважень та рекомендацій основоположних конвенційних комітетів ООН з цього приводу.

2. Результати сучасних глобалізаційних процесів повинні стати передумовою для активізації налагодження та розвитку саме міжнародного співробітництва в сфері спільного забезпечення та захисту прав національних меншин на транскордонному, в тому числі й регіональному, рівні, зокрема шляхом запровадження дво- та багатосторонніх взаємовигідних міждержавних механізмів у вказаній сфері.

3. Акцентування уваги міжнародної спільноти з боку окремих політичних сил прикордонних з Україною держав, зокрема у переддень проведення чергових президентських чи парламентських виборів, на конкретних випадках порушень прав національних меншин саме в Україні є надмірно заполітизованим недружнім по відношенню до нашої країни явищем, метою якого є виключно спроби дискредитації України на міжнародній арені, її позиціонування у якості держави, яка не відповідає загальновизнаним міжнародним універсальним та європейським регіональним стандартам у сфері прав захисту особи.

Література:

1. Карпачова Н.І. Стан дотримання Україною міжнародних стандартів у галузі прав і свобод людини: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. – К., 2008. – 266 с.
2. Див.: Публікація Представництва ООН в Україні, 2004 «Загальна оцінка країни. Україна» / Макет Навчальна книга / Свідectво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 386 від 28.03.2001.
3. Конституція України. – Харків: Вид-во «Фоліо», 2008. – 160 с.
4. Закон України. Про національні меншини в Україні: прийнятий 25 черв. 1992 р. № 2494-ХІІ // Відомості Верх. Ради України. - 1992. - № 36. - Ст. 529.
5. Рекомендації Європейських інституцій щодо боротьби з дискримінацією в Україні. / Українська Гельсінська спілка з прав людини; Художн.-оформлювач Б.Є.Захаров – Харків: Права людини, 2008. – 324 с.
6. Карпачова Н.І. Стан дотримання Україною міжнародних стандартів у галузі прав і свобод людини: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. – К., 2008. – 266 с.
7. Там само.
8. Atilla Harmathy. Introduction to Hungarian Law. – Budapest: Kluwer Law International, 1998.
9. Concluding Observations / Comments: Hungary (CCPR/CO/74/HUN). – New-York: UN Human Rights Committee, 2002.
10. Concluding Observations / Comments: Hungary (A/57/18, paras. 367-390). – New-York: UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2002.
11. Constitution of Romania: Debate and Referendum 2003. – Bucharest: Institute for Public Policies, 2003.
12. Concluding Observations / Comments: Romania (CCPR/C/79/Add.111). – New-York: UN Human Rights Committee, 1999.

13. Concluding Observations / Comments: Romania (CERD/C/304/Add.85). - New-York: UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2001.
14. The Constitution of the Republic of Poland. – Warsaw: Dziennik Ustaw № 78, item 483, 1997.
15. Concluding Observations / Comments: Poland (CCPR/CO/82/POL). – New-York: UN Human Rights Committee, 2004.
16. Concluding Observations / Comments: Poland (CERD/C/62/CO/6). - New-York: UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2003.
17. Constitution of the Slovak Republic. – Zurich: International Relations and Security Network, PRIA, 1992.
18. Concluding Observations / Comments: Slovakia (CCPR/CO/78/SVK). – New-York: UN Human Rights Committee, 2003.
19. Concluding Observations / Comments: Slovakia (CERD/C/65/CO/7). – New-York: UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2004.
20. Конституция Российской Федерации. – М.: Изд-во «Инфра-М», 2008. - 48 с.
21. Concluding Observations / Comments: Russian Federation (CCPR/CO/79/RUS). – New-York: UN Human Rights Committee, 2003.
22. Concluding Observations / Comments: Russian Federation (CERD/C/RUS/CO/19). – New-York: UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2008.
23. Конституция Республики Молдова. – Кишинев: Monitorul Oficial № 001, 1994.
24. Concluding Observations / Comments: Moldova (CCPR/CO/75/MDA). – New-York: UN Human Rights Committee, 2002.
25. Concluding Observations / Comments: Moldova (CERD/C/MDA/CO/7). – New-York: UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2008.
26. Василевич Г.А. Конституция Республики Беларусь: научно-практический комментарий / Г. А. Василевич.- Минск: ГИУСТ БГУ, 2005. - 486с.
27. Concluding Observations / Comments: Belarus (CCPR/C/79/Add.5). – New-York: UN Human Rights Committee, 1992.
28. Concluding Observations / Comments: Belarus (CERD/C/65/CO/2). – New-York: UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2004.
29. Situation of human rights in Belarus (UN Res.: E/CN.4/RES/2005/13). New-York: Office of the High Commissioner for Human Rights, 2005.